

Rettsikkerhetsprisen til Marte Eidsand Kjørven

Jusprofessoren får prisen for sitt engasjement for å styrke individets rettsikkerhet i et stadig mer digitalisert samfunn – der skyggesider som ID-tyveri, svindel og digitalt utenforskap truer rettsikkerheten.

Professor Marte Eidsand Kjørven. Foto: Tore Letvik

[OLE-MARTIN GANGNES](#)

Publisert: 09.09.2024 / Oppdatert: 10.09.2024 00:21

Rettsikkerhetsprisen for 2024 tildeles Marte Eidsand Kjørven. Jusprofessoren ved UiO har gjort en stor innsats for å kartlegge hvordan domstolene har praktisert jussen i saker om ID-tyveri og juryen sier i sin begrunnelse at hennes engasjement for å styrke individets rettsikkerhet i et digitalt samfunn går langt utover det som er vanlig og som kan forventes av rettsforskere.

Les stort intervju med Kjørven om hennes arbeid med BankID-svindel og digitalt utenforskap i Juristens papirutgave (ute 24. september).

Juryen for prisen peker på at ID-tyveri er dramatisk for den som utsettes for det og at byrden for ofrene blir enda større når de selv blir holdt ansvarlige.

«I sak etter sak og over flere år, ble ofrene for ID-tyveri pålagt urealistiske krav til aktsomhet i domstolene. Dersom noen ble lurt til å gi fra seg sin Bank-ID, hadde de altså selv skylden fordi de ikke hadde vært forsiktige nok. Slik ble offeret også dømt

til å betale erstatning til finansinstitusjonen som utbetalte lånet til svindlerne», heter det i begrunnelsen.

- Skyve alt ansvar på forbrukerne

Som for eksempel en eldre kvinne med Alzheimers som hadde skrevet ned passordet sitt på en lapp, en jente som fikk hjelp av moren til å opprette BankID, en pleietrengende som ble lurt av hjemmehjelpen sin, en kvinne som ble utsatt for grov familievold og der ektemannen misbrakte hennes BankID - og mange andre som stolte på sin ektefelle eller samboer med sine bankopplysninger.

Professor Marte Eidsand Kjørven har gjort en stor innsats for å kartlegge hvordan domstolene har praktisert jussen i saker om ID-tyveri.

«Gjennom dette arbeidet har Kjørven belyst hvordan finansinstitusjonene, som høster gevinstene av digitaliseringen, har lyktes i å skyve alt ansvar for sine løsninger over på forbrukerne. Prisivinneren har i akademiske fagartikler og i offentligheten, systematisk og over tid, argumentert for at loven har blitt tolket feil, og at finansinstitusjonene må bære mer av risikoen for svindel. Da Høyesterett endret kursen i forbrukervennlig retning i 2020, spilte prisvinnerens arbeid med å løfte problemet en avgjørende rolle», skriver juryen.

Svindel over telefon

Det vises også til at Kjørven har søkelys på ID-tyveri over telefon – der det ofte er eldre mennesker som blir lurt til å gi fra seg BankID-opplysninger. I slike såkalte Olga-svindler bruker svindleren BankID-opplysningene til å tømme Olgas konto.

«Bankene skjøv tapet over på Olga ved å hevde at hun ga fra seg sin BankID frivillig. Hun kunne altså selv klandres for tapet. Bankenes tilnærming til slik svindel kunne få dramatiske konsekvenser for ofrenes økonomiske stilling. Sammen med to kolleger skrev prisvinneren i 2021 en overbevisende fagartikkel om at Olga ikke kunne klandres for å gi opplysninger til en hun trodde representerte banken. Denne argumentasjonen overbeviste Høyesterett, og fra år 2022 slapp Olga-ofre å dekke tapet til bankene selv», skriver juryen.

Digitalt utenforskap

I begrunnelsen pekes det også på at digitaliseringen av samfunnet har ført til at personer og grupper som ikke har elektronisk ID ikke får tilgang til offentlige og private tjenester.

«Digitalt utenforskap rammer ofte de svakeste gruppene i samfunnet, slik som eldre, en del personer med funksjonsnedsettelse og flyktninger. Prisivinneren har gjennom det tverrfaglige forskningsprosjektet Samfunnssikkerhet og digitale identiteter (SODI-prosjektet) avdekket uheldige sider ved eksisterende ID-løsninger og reguleringen av disse. Gjennom omfattende formidling og vitenskapelige publikasjoner har prisvinneren bidratt til økt forståelse for og innsikt i diskriminerings- og rettssikkerhetsutfordringene ved elektronisk ID», heter det.

Kjørven har som leder av SODI-prosjektet ved tatt initiativ til opprettelsen av en egen rettshjelpsklinikk. ID-juristen har frem til 2024 gitt gratis rettshjelp og veiledning til personer som ikke får tilgang til elektronisk identifikasjon, eller som er utsatt for ID-tyveri og svindel.

Skyggesider

Juryen mener prisvinneren er et akademisk forbilde i måten hun kombinerer vitenskapelig arbeid med målrettet praktisk arbeid for å endre regelverket og hjelpe enkeltmennesker som har blitt ofre for ID-tyveri eller diskriminering.

«Mange har fått en enklere hverdag på grunn av digitaliseringen av offentlige og private tjenester, og både offentlig og privat sektor har fått store effektiviseringsgevinster. Samtidig har den teknologiske utviklingen noen skyggesider – også for rettssikkerheten», skriver juryen og viser til at Skatteetaten i 2022 beregnet at rundt 150 000 nordmenn ble utsatt for ID-tyveri i løpet av en toårsperiode – og at sivilsamfunnets rettsstatsmelding for 2023 fremhever at ID-tyveri er et betydelig rettssikkerhetsproblem.

Juryens sammensetning

Juryen for Rettssikkerhetsprisen 2024 har hatt følgende sammensetning:

- Eirik Holmøyvik (leder), professor ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen
- Eirin Eikefjord, jurist, politisk redaktør i Bergens Tidende
- Katrine Holter, førsteamanuensis ved Politihøgskolen
- Torbjørn Røe Isaksen, samfunnsredaktør i E24, tidl. stortingsrepresentant og statsråd
- Monica Mæland, adm.dir. Bergen Næringsråd, tidl. advokat i Schødt og justisminister

I media

Kjørven har gjennom hele karrieren vært mye i media og vært opptatt av formidling og å få frem problemstillingene hun har jobbet med. Hun legger imidlertid ikke skjul på at det til tider kan være både utfordrende og slitsomt, og at det har vært noen «stormer» underveis.

- Personlig synes jeg ikke alltid det er så gøy. Dette er problemer som må formidles slik at alle forstår det, og det er vanskelig å balansere, for man føler jo litt på en frykt for å bli oppfattet som unyansert av andre jurister, sier hun.

- Men sånn er det. Man må godta at man ikke får frem alle nyansene hele tiden. Jeg har jo gjort mye vitenskapelig arbeid på dette feltet også, så jeg tenker at da får juristene gjerne lese det. Vi kan i hvert fall ikke alltid formidle på juriststandens premisser.

- Har du fått kritikk av andre jurister?

- Ja, det er jo en litt underlig oppfatning blant visse deler av juriststanden og i akademia, at med en gang man tar stilling og mener noe, så er det «aktivisme» som ikke er forenelig med «nøytral» forskning.

Hun forteller at da Olgasvindelsaken var i Høyesterett hadde en av bankens advokater bemerket at man ikke kunne ta argumentasjonen i hennes vitenskapelige arbeider på alvor fordi hun bedrev aktivisme.

- Men hva er kandidatløftet vårt? Det er jo blant annet å fremme rett og hindre urett. Så når jeg formidler om urett jeg har oppdaget, så ser jeg på det som en grunnplikt.

- Har slike opplevelser og kritikk gjort at du kvier deg for å uttale deg i media eller tenkt at det blir for mye?

- Svaret på det er nok ja. Det har vært slitsomt å oppleve at man blir mistenkeliggjort. Så derfor setter jeg jo veldig stor pris på også denne prisen og anerkjennelsen som ligger i den.

- Men så må jeg bare få sagt at det er ikke slik at jeg holder på med dette alene. Det er viktig for meg å få frem. Selv om jeg er prosjektleder, og dette prosjektet er min baby på et vis, så er vi mange involvert. Og jeg tenker at prisen også går til alle de andre i prosjektet.

Prisen deles ut på Rettssikkerhetskonferansen 26. september kl. 11:30 i Gamle Logen i Oslo.

Rettssikkerhetsprisen

Rettssikkerhetsprisen er opprettet av Norges Juristforbund og ble første gang utdelt i 2006. Prisen er i 2024 et stipend på kr 100 000,-.

Rettssikkerhetsprisen skal tildeles én eller flere personer, en institusjon eller en organisasjon som i løpet av foregående år eller over lengre tid har utmerket seg i sitt arbeid eller virke ved å:

- Styrke rettssikkerhet og likhet for loven innenfor sitt virkeområde.
- Arbeide for rettsstatlige prinsipper, ytringsfrihet, likeverd, menneskerettigheter og trygghet for personlige krenkelser.
- Bidra til økt forståelse for og innsikt i lov- og regelverket.
- Bidra til mer effektiv saksbehandling og sikrere beslutninger gjennom utnyttelse av juridisk kompetanse.

<https://juristen.no/nyheter/2024/09/rettssikkerhetsprisen-til-marte-eidsand-kjorven>

10-9-2024